

חדשות הגן הזואולוגי

יום 2 אחרי השחרור

יום 4 אחרי השחרור

שקנאים "חדשים" בדשא

מי שמטייל בגן בימים אלה, יופתע בוודאי ממספר השקנאים על הדשא. אלה אינם שקנאים חדשים, אלא השקנאים שלנו, שעד לפני ימים ספורים הוחזקו בכלוב (יחד עם הקורמורנים). ביום ראשון, 14.12.14, הוחלט לשחרר את שלושת השקנאים שחיו בכלוב מזה שנים רבות, בתקווה שהם יישארו בגן ויחברו לשני השקנאים הוותיקים בדשא. לפני פתיחת דלת הכלוב הועברו הקורמורנים לכלוב הצדדי, כדי שלא יעזבו גם הם. לאחר מכן נפתחה דלת הכלוב, אך השקנאים לא מיהרו לצאת... לאט-לאט, בהדרגה, העזו השקנאים לצאת. ביום למחרת אפשר היה לראותם על הדשא, לא רחוק מהכלוב. יומיים אחרי הם כבר העזו להתרחק יותר, ואפשר היה

לראותם טובלים במי הבריכה. שניים מהשקנאים שיצאו לדשא בקעו אצלנו בגן לפני שנים מספר, ומסוגלים לעוף. עכשיו רק נותר לנו לקוות שהם יישארו בגן מרצונם החופשי. בכלוב השקנאים נשארה עם הקורמורנים נקבת שקנאי מבוגרת מאוד. החשש הוא שהיא לא תוכל להתחרות בחוץ עם השחפים והאנפות על המזון, ולכן אנו מעדיפים להשאירם בכלוב, המוכר והבטוח.

זהירות! הננה תוקפים בשבילים...

כיום חיים בגן הזואולוגי 13 אווזי ננה, מתוכם מקננים כעת ארבעה זוגות. בתקופת הדגירה, הזכרים מרחיקים בתוקפנות את כל מי שמתקרב לאזור הקן. אם ננה רודף אחריכם – אל תיבהלו ואל תגיבו בתוקפנות כלפיו. הננה שלנו סובלים קצת מחוסר ביטחון, ואנו מנסים להעלות להם את הביטחון העצמי...

(תודה לד"ר דניאלה בר-יוסף על השלט מהוואי)

ננה תוקף את רון

ננה בעמדת תקיפה

מניעת פציעת העטלפים

באזור התפעולי הדרום-מערבי של הגן נמצאת מעבדת העטלפים של ד"ר יוסי יובל. העטלפים המוחזקים במעבדה יכולים לעוף החוצה ולחזור כרצונם. העטלפים הראשונים צוידו במכשירי GPS, כך שאפשר לדעת בדיוק איפה הם מבלי את שעות הלילה שלהם (רמז: כאן, בתל אביב, חלקם אפילו בבתים שלכם...). לאחרונה החלו העטלפים חוזרים פצועים, מסיבה לא ידועה. אחת ההשערות היא שהם נפצעו מגדר התיל המקיפה את הגן. על מנת למנוע את פציעת העטלפים, הוספה על גדר התיל, באזור שדרכו חוזרים העטלפים למעבדה, רשת פלסטיק המחפה על קוצי התיל החדים. העטלפים הפצועים מטופלים במרפאת הגן.

עוד בעניין עטלפים: תצוגת העטלפים נמצאת כעת בשיפוץ. כשיסתיים השיפוץ והעטלפים יחזרו לאכלס את התצוגה, נודיע על כך.

הטלה במושבת הטריטונים

החלה עונת הרבייה של הדו-חיים, והראשונים להטיל אצלנו הם הטריטונים. מושבת הטריטונים בגן היא חלק מפרויקט שימור והצלה, שנערך יחד עם רשות הטבע והגנים. בחורף 2013 הובאו לגן ראשני חפריות, קרפדות וטריטונים מאזור בריכת החורף בצ'ק פוסט בחיפה. מטרת הפרויקט הייתה הצלת הדו-חיים בבריכת החורף עקב הצטמצמותה ותוכניות הבנייה העתידיות באזור.

הטריטונים שחיים היום בגן הם צאצאיהם של הטריטונים מחיפה, והם ממשיכים להתרבות בגן בהצלחה. עקב הרצון להימנע מלהכניס לגן צמחים ממקווי מים טבעיים, העלולים לשאת עליהם תולעים טפילות, אנו מכינים בגן משטחי הטלה מלאכותיים מסלילות פלסטיק (סלילות תותים), הקשורות ברצועות ניילון. אנו מנסים רצועות ניילון בגמישויות שונות וברחבים שונים, כדי למצוא את המצע המתאים ביותר להטלת הטריטונים. הטריטונים מתייחסים למשטחים אלה כאל עלים לכל דבר, מגלגלים את רצועות הניילון כאילו היו עלים, ומטילים. אנו מצפים לאלפי ביצים, שמהן יבקעו אלפי ראשנים. לכן אנו בודקים כבר עכשיו, בתיאום עם רשות הטבע והגנים, אתרים מתאימים לשחרור הראשנים.

מין חדש בגן: *Tarentola annularis*, מין פולש בקיבוץ עין גדי

לפני כשנתיים, במסגרת סקר זוחלים שמומן על ידי היוזמה לטקסונומיה, הבחינו פרופ' שי מאירי והסטודנטים שלו בשממיות גדולות, לא מוכרות, על קירות הבתים בקיבוץ עין גדי. נראה היה שהשממיות אינן מין מקומי, אך שי והסטודנטים לא הצליחו ללכוד אותן ולזהותן באופן ודאי. זהות המין נשארה לא ידועה עד לפני כחודשיים, שאז סיימון ג'יימסון, סטודנט לתואר ראשון חובב זוחלים, שעושה עבודת פרויקט במעבדה של שי, הצליח ללכוד כמה מהשממיות שעדיין מטפסות על קירות הבתים בקיבוץ עין גדי. השממיות הובאו למעבדתו של שי, והמין הוגדר בהצלחה – *Tarentola annularis*. זהות המין אושרה בבדיקת DNA על ידי ד"ר תמר פלדשטיין. המין ידוע כפולש אגרסיבי בארצות הברית, שניזון מלטאות ויונקים קטנים. אזור התפוצה המקורי של המין הוא צפון אפריקה, כולל מצרים. אולם, ככל הנראה, אין שממיות ממין זה בסיני. אם כך, כיצד הגיעו השממיות לקיבוץ עין גדי? יש שתי אפשרויות סבירות: האחת – מסתבר שאחד מחברי הקיבוץ גידל את השממיות בעבר כחיות מחמד, וייתכן שהוא המקור לשממיות החופשיות בעין גדי, במכוון או במקרה; האפשרות האחרת היא שעל אחד מהצמחים הרבים המגיעים אל הגן הבוטני שבעין גדי ממקומות שונים בעולם, הייתה הטלה של שממית ממין זה. האפשרות שהמין הוא מין מקומי גם היא קיימת, אך אינה סבירה. בחצר הזוחלים של הגן הזואולוגי מוחזקים כיום שלושה פרטים ממין זה, בידיעת רשות הטבע והגנים.

Tarentola annularis, צילום: סיימון ג'יימסון

חדשות הגן בקטנה

אוקלוסיית כוס החרבות פוצלה לשני כלובים, למניעת תוקפנות עקב צפיפות יתר. חלק מהכוסים נשארו בכלוב הקודם, ושישה פרטים (שכולם בקעו אצלנו בגן) הועברו לכלוב עם חזית הזכוכית, ליד העזים הבדואיות, שם הרבה יותר קל לראותם.

ברicht נוי קטנה ויפה הוקמה באזור העופות הדורסים. היוזמה, התכנון והביצוע – כולם של המטפל אלכס ליפשיץ.

חדשות הגן הבוטני

פפיופדילום, צילום: ד"ר יובל ספיר

שעונית חייקית, צילום: משה פרי

פורחים עכשיו בחממה הטروفית

פפיופדילום (*Paphiopedilum* sp.): סחלב גדול ומרשים, הנקרא גם Venuslipper בשל צורת השפית המיוחדת, דמוית נעל. הסחלב מושך זבובים בריחו ובמרקם דמוי צוף, והם מחליקים לתוך השפית החלקלקה. במאבקם לצאת נדבקות אליהם האבקיות המכילות את גרגרי האבקה. הצמח אינו מפריש צוף. מוצא מרבית מיני הבר מיערות גשם בדרום-מזרח אסיה. הצמח שאצלנו הוא, ככל הנראה, זן מכלוא עמיד, הקל, יחסית, לגידול ביתי.

שעונית חייקית (*Passiflora alata*): צמח מטפס בעל פריחה מרשימה במיוחד, שמוצאו מברזיל. הצמח הגדל בכניסה לחממה הטروفית, יוצר סככה צבעונית המובילה אל עולם טרופי עשיר ומרתק.

כדנית מכונפת, צילום: משה פרי

כדנית מכונפת (*Nepenthes alata*): צמח טורף המתאפיין בעלים היוצרים מלכודת גדולה ובולטת הדומה בצורתה לכד. מוצאו מהפיליפינים. צופנים רבים והפרשת ריח מושכים אל הצמח את טרפו (ניזון בעיקר מחרקים, אך יכול ללכוד גם בעלי חיים גדולים יותר כמו דו-חיים או זוחלים). הצמח גדל בקרקע דלה בחומרי דשן, ומפיק חומרים אלה על ידי פירוק בעלי החיים שהוא טורף. שם המין (בלטינית ובעברית) מקורו בהתרחבות פטוטרת העלים המחברת את עלי מלכודות הטרפיפה אל הגבעול, הדומות לכנף רחבה או עלה גדול. גבעולי התפרחת גבוהים ומרוחקים מן המלכודות.

נרקיס מצוי, צילום: משה פרי

פרחי חורף בגן נפתולסקי לצמחיית א"י

מרבית פרחי החורף המקשטים את שבילי הגן הם גיאופיטים (צמחי בצל ופקעת) הפורחים בעונה זו. פריחתם היפה צובעת את החורש המלבלב והם מצליחים לפרוח על אף הגשם. במקרים רבים ניתן לייחס יכולת זו למבנה הפרח הייחודי, המגן על האבקנים מפני טיפות הגשם. הרקפת המצויה היא דוגמה בולטת לכך – מבנה הפרח "ההפוך" שומר על איברי הרבייה יבשים לאורך תקופת הפריחה. מאביקי הרקפת הם מיני עשים זעירים בעלי גפי פה המותאמים לאכילת אבקה, וכן מיני תריפס השוכנים בתוך הפרח וניזונים מאבקתו. מינים אחרים הפורחים בעונה זו, דוגמת הכרום, מגנים על איברי הרבייה של הפרח על ידי סגירתו מגנים על איברי הרבייה של הפרח על ידי סגירתו במזג אוויר מעונן, ופתיחתו שוב במזג אוויר נאה.

כרום חורפי, צילום: גברי שיאון

בצלציה ארץ-ישראלית, צילום: ד"ר יובל ספיר

רקפת מצויה, צילום: ד"ר יובל ספיר

מיפוי גיאוגרפי וקטלוג של הצומח בגן

בשנה האחרונה מתבצע בגן הבוטני תהליך תיעוד מדויק של החלקות והצמחים ברחבי הגן. עד כה היה תיעוד סכמטי בלבד, שהתבסס על מפות ישנות. בעבודה יסודית, שבוצעה על ידי אור-ליל הר-אדום, אחראית מערכות המידע בגן, הוקמה תשתית מיפוי המבוססת GIS (מערכת מידע גיאוגרפית). מערכת זו מאפשרת תיעוד מדויק של הגן כולו (מבנים, שבילים, תשתיות), וחשוב מכך – תיעוד מיקומן של חלקות הצומח והצמחים הגדלים בהן. למערכת זו יתרונות רבים, הן עבור צוות הגן והן עבור המבקרים. כמו כן, משתמשים חיצוניים יוכלו לגשת למידע דרך האינטרנט. כיום חלק מהמידע פתוח ונגיש לציבור באמצעות אתר במערכת ArcGIS Online.

קישור לאתר:

<http://taubg.maps.arcgis.com/home/index.html>

באתר קיימות כמה אפליקציות המאפשרות למבקרים לטייל באופן עצמאי בשבילי הגן ולקבל מידע על הסובב אותם. האפליקציות כוללות מפה אינטראקטיבית וכן מסלולי סיור מובנים בין אוספי הצמחים השונים. אפשר להפעיל את האפליקציות בקלות רבה על ידי סריקת הברקוד הנמצא באזורים שונים ברחבי הגן, ואפשר להמשיך ולעיין במידע שבאפליקציות גם לאחר הסיור.

